

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 4. De hæresi,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

CAP. IV.

De heresi.

SUMMARY.

- 40 Tractantes de heresi, & ratio illius nominis.
- 41 Definitio heresis.
- 42 Error ad conditionem heresis requisitus.
- 43 Pertinacia quam debet habere coniunctam.
- 44 Distinctio heresis à reliquis infidelitatibus, & modus in eam labendi.
- 45 Obiecta circa quod errando heresis incurritur.
- 46 Propositionum quæ certo sunt Catholicae, duo genera.
- 47 In quo consistit pertinacia constituens heresim.
- 48 Quo modo ignorantia, in re fidei errantem excuset ab heresi.
- 49 Dubius in fide, aut cobibens assensum circum de fide, quando iudicandus sit hereticus.
- 50 Hereticus dicitur, tum improprie, & materialiter: tum proprie, & formaliter.
- 51 Nondum baptizatus censeri potest hereticus, ex sententia Alphonsi à Castro, si in fide errat, sufficienter de ea instructus: non item is, qui licet infans baptizatus fuerit, non est tamen postea in fide instructus.
- 52 De eo qui inuitus fidem Catholicam profiteretur, & ipsi qui alterius dictis perinde firmiter credunt, ac crederent articulis fidei.
- 53 De eo qui credit aliquid tanquam dogma fidei, cum non sit tale dogma.
- 54 Quid sit propositio heretica, quid non Catholica, quid erronea, & quid suspecta de heresi.
- 55 Quid sit sapiens heresim, quid temeraria, quid scandalosa.
- 56 Quid male sonans, quid schismatica, quid iniuriosa.
- 57 Sex gradus hereticorum.
- 58 Qui heretici sunt tantum animo, incurrunnt solas penas à Deo impostas: qui autem heresim signo externo prodiderunt, Ecclesiasticas quoque, incurrunnt: & quas illi qui sunt occulti, quasque illi qui manifesti sunt.
- 59 Quatenus illi qui aliquo debito sunt adstricti heretico, liberentur ab eo propter ipsius heresim.
- 60 De debito fidelitatis.
- 61 De debito dominij, & sequij.
- 62 Pena à iure imposta hereticis quarum executio requirit sententiam iudicis: quarum alie retrahuntur post dictam sententiam.
- 63 Alie vero valent ad exceptionem aduersus hereticum, etiam ante datam eandem sententiam.
- 64 Pena hereticorum, quæ tantum habent locum post iudicis sententiam.
- 65 Alie quæ locum non habent, nisi cum sententia executioni mandatur.
- 66 Duodecim genera personarum, quæ præter hereticos in excommunicationem incurrunnt intuitu heresios.
- 67 Quinque personarum genera quæ eodem intuitu incurrunnt alias penas non omnino spirituales, sed quasi temporales.
- 68 Sex alia genera earum, quæ etiamsi non puniantur à iure, sunt tamen respectu heresios penæ digna.
- 69 Recipiendi sunt heretici respicientes.
- 70 Quomodo recipiendi.
- 71 Requisita ad modum recipiendi in foro tertiori.

tionem necessaria videntur, complectemur aliquot questionum explicatione.

QVÆSTIO I

Quid sit heresis.

Heresis dicitur à *hērēō* id est, ab eligendo Græce dicitur, Latine sonans electionem, ut in cap. Heresis, 24. quæst. 3. ex D. Hieron. notatur. Quod nomen ad significandam opinionem fidei Catholicae contrariam (quam quis sibi eligendo naufragium in ipsa fide facit, etiam si Christo adhaerescere intendat) ideo hic usurpatur, quod cum electio sit meliorum ad finem conducentium: tali opinione imbutus adhaerescens Christo, recedit à medijs ad salutem conducentibus, quæ illi tradidit: eligiteque ea quæ propria mens & opinio iugerit. Ita habetur ex D. Thoma in cit. quæst. tract. 1.

Definiri autem potest heresis, quod sit error pertinax, in eo qui fidem profitemur, manifeste contrarius illi veritati quæ certo Catholica est. Cuius definitionis prima pars, hoc est, error, loco generis ponitur potius, quam infidelitas, vel peccatum; veritatem opus carnis (ut possit congruenter Apostolo ad Gal. 5. ubi inter opera carnis numerat sectas, G. ecc. c. 1. 2. 3.) vel opus Diaboli (iuxta illud quod idem Apost. prior ad Timoth. 8. heresim vocat doctrinas demoniorum) quia melius per errorem, quam per aliquid ceterorum heresis natura exprimitur.

Duo veritatis error includit: nempe falsam credulitatem in intellectu, in quo incipit, nam ipsius vitium, sicut è contra, fides inest tanquam virtus: & peruersum affectum in voluntate: à quo, sicut fides ab affectu pio, incipit & habet ut actus sit liber, constituens peccatum commissum contra præceptum diuinum de creando, & de non inferenda fidei iniuria. Colliges autem ex hac parte quod etiam si adfit peruersitas voluntatis, si ab intellectu abicit incredulitas, abesse quoque heresim. Neque enim censendus est hereticus qui mæchatur, aut qui consultat vel adorat demonem, vel corpus Christi conculcat pedibus, aliudve horrendum peccatum committit: contra dictamen veritatis fidei, nisi in intellectu sit error, quo talia licita esse credantur: ut ex D. Thoma Palud. & D. Anton. recte admonet Iacobus à Graphijs lib. 2. de error. cap. 8. num. 2.

Colliges similiter quantumuis sit error in mente, non esse heresim, si abicit (à quo incipiat) voluntatis affectus contra ecclesiam Romanam, nitendo ei contradicere: aut etiam si id non intendat; velit tamen loqui eam opinionem quam sit contrariam esse determinationi ecclesie Romanæ: quæ Christi institutione est regula doctrinæ fidei, & iudex contrariorum errorum. Quo affectu, qui is caret, qui inuincibiliter ignoat, aliquid ex determinatione ecclesie, continere primæ & infallibilis veritatis reuelationem quantumuis erret circa illud, et si res sit fidei, excusabitur ab heresi. Id quod censeri potest vsuuenire quibusdam rudibus inter Græcos qui ducti maiorum suorum autoritate, putant apud suam ecclesiam esse Dei reuelationem.

Secunda pars, hoc est, pertinax, indicat illud quod formalem rationem heresis constituit ac complect: vsuuenim occasio hominis materialiter tantum est peccatum homicidij, si non sit iniusta: & concubitus soluti cum soluta materialiter tantum est homicatio, si interueniat inuincibilis facti ignorantia, ut in *Lucob. respectu. Lix. Cens. 29.* & acceptio rei alienæ, materialiter tantum est furtum, si non fiat inuito iuste domino. Ita & error circa res fidei, materialiter tantum est heresis, si non sit pertinax: adeo ut heresis formaliter esse nequeat absque pertinacia. Quod confirmatur, quia ut à calore candidus, sic ab heresi denominatur hereticus. Ad rationem autem heretici, ut hereticus est, pertinaciam requiri patet ex cap. Dixit Apostolus & ex cap. Qui in ecclesia 24. 3. Vnde in cap. Damnamus De Summa Trinitate sub finem, heretici esse declarantur qui præsumperint defendere errorem Abbatis Ioachim de essentia diuina: non autem Abbas ipse: quia suum iudicium S. Romanæ ecclesie iudicio submisit, ideoque pertinax in suo errore misisse fuit.

Tertia

40. **D**e heresi in iure Canonico agitur 23. quæst. 7. & 24. quæst. 3. apud Gratianum: & in titulo de hereticis quem habent reliquæ partes eiusdem iuris. Agitur item à D. Thoma ac interpretibus ipsius 2. 2. quæst. 11. item que in verbo Heresis vel hereticus à Summularijs: utque alios omittam ab Alphonso à Castro in libris De iusta hereticorum punitione, & à Melch. Cano in lib. 12. De officiis Theologicis cap. 7. 8. 9. 10. & latius à Turcremata in summa de Ecclesia lib. 4. part. 2. itemque nouissime à Thoma Sanchez in opere morali lib. 2. cap. 7: & sequentibus magno numero. Quæ vero ad Confessarij institu-

44.

Tertia pars definitionis, in eo qui Christi fidem profiteatur, indicat subiectum hæresis; eumque qui ab illa hæreticus dicitur; separatque illam ab alijs infidelitatis speciebus: quæ ab eo in quo insunt, excludunt, omnem professionem veræ fidei: siue nunquam susceptæ, vt pura infidelitas, siue post susceptam repudiata: omni ex parte, vt Apostasia. Auertere autem, quod et si quis ceteros omnes fidei articulos profiteatur: si vnicum pertinaciter neget, ipsum à fide excidere, & in hæresim, incurrere: tum quia deserit propriam rationem fidei: quandoquidem ceteris articulis quos retinet non credit quia propositi sunt ab ecclesia, sed quia illi videntur: Alioqui enim propter eandem rationem, illum quem negat, sibi perinde ac illos persuaderet. Tum quia talis necessario credit ecclesiam, in fide errare posse: neque enim aliter negare, seu falsum esse sibi persuadere potest, quod ea proponit tanquam verissimum.

45.

Reliqua pars definitionis indicat obiectum circa quod errando incurritur hæresis; quod est, falsitas manifeste contraria illi veritati, quæ certo Catholica est: ita vt hæresis iudicari non debeat error, etiam pertinax in homine Christiano, manifeste contrarius veritati physicae, aut alteri quæ non est Catholica: vt quod Sol sit bipedalis: quod nullus sit ignis elementaris. Neque item error de quo non constat sit Catholice fidei contrarius: vt quod ignis inferni licet verissime torquat, non sit amen verus ignis sed metaphoricus. Nec demum error manifeste contrarius veritati fidei quam non constat certo Catholicam esse: seu definitam esse ab ecclesia Romana tanquam de fide tenendam ab omnibus: ita vt hæreticus non sit censendus persistens in tali errore, quantumvis de eo ad moneatur à viris grauissimis (etiamsi peccet peccato temeritatis) dummodo putet suam opinionem non esse contra Ecclesiam Romanam determinationem. Errorem enim in materia fidei priusquam ea definita sit ab ecclesia, non esse hæresim Canus in lib. 12. de locis Theologicis c. 7. D. Th. & Caiet. secutus ostendit. Tum quia Concilium Const. sess. 8. distinguit propositiones hæreticas à non Catholicis, sed erroneis, sapientibusque hæresim: cuius distinctionis ratio vix afferri possit, si omnis error in materia fidei hæresis esset, etiam antequam ab ecclesia definitur. Tum quia omnis propositio quæ modo hæretica est, semper fuisse hæretica: nec possent hæreses distingui in veteres & nouas: cuius contrarium patet ex cap. Achatius 24. quæst. 1.

46.

Porro propositiõnum quæ certo Catholice sunt prout ex D. Aug. Bannes refert 2. 2. q. 11. art. 2. in expositione 2. cõclusionis, quædam ad fidem directe & immediate pertinent: id est, sine consequentia rationis cadunt sub fidem: vt articuli fidei, atque adeo omnia quæ sunt in sacra Scriptura: ac traditiones Apostolica & definitiones Conciliorum ab Apostolica Sede approbatorum. Quædam vero pertinent indirecte & mediate: nempe ex earum negatione, necessario per bonam consequentiam inferitur falsum esse aliquid, quod ad fidem immediate pertinet: vt si quis neget Christum esse risibilem, indirecte & consequenter errat in fide: quoniam per consequentiam naturali lumine manifestam, inde inferitur quod Christus non sit homo perfectus.

QVÆSTIO II.

In qua consistat pertinacia ad rationem hæresis necessaria.

47.

PRO responsione dicendam videtur talem pertinaciam consistere in eo, quod error cui aduenit, sit scienter contra ecclesiam Romanam: ita vt per eum, huic quæ est fidei regula, contradicens, sibi ea ratione auferat principium correctionis eiusdem sui erroris. Quod vero Sylu. Hæresis 1. nu. 5. vult ad pertinaciam requiri temporis diuturnitatem & perseverantiam aliquam Bannes ad ante citatum locum D. Thomæ in expositione 1. partice definitionis, merito reicit: dicendo in eodem momento quo aliquis auctoritatem ecclesie, sibi contrariam esse sciens, assentit alicui propositioni, statim ipsum in suo assensu pertinacem esse sufficienter ad hæresim: quia si in momento potest haberi consensus sufficiens ad peccatum adulterij vel

homicidij: quidni etiam poterit in momento haberi assensus sufficiens ad crimen hæresis?

Addit idem auctor (quod continet restrictionem eius quod paulo prius dictum est) eum non esse hæreticum censendum qui etiamsi perseveret in aliquo errore, fidei contrario: ignorat tamen ipsum contrarium esse definitioni ecclesie, nisi haberet animum vt quantumcumque talis error eidem definitioni contrarius esset, de sua nihilominus opinione dimoueri noller; nec per Ecclesie auctoritatem corrigi: quia in ipso fidei ratio formalis inde destrueretur. Quod quidẽ procedit, non modo cum ignorantia fuerit vincibilis vel probabilis, vt solet esse in multis rusticis, qui propterea excusantur à peccatis, quod nequiverint veritatem fidei errori suo contrariam addiscere: sed etiam cum fuerit vincibilis atque culpabilis: vt est in ijs qui fidei veritatem suo errori contrariam addiscere potuerunt & neglexerunt: hi enim quantumvis grauius peccent tali negligentia: non sunt tamen censendi hæretici, quia non peccant infidelitate, tanquam ij qui propositionem contrariam fidei eligant in illius iniuriam: sed peccato omissionis, & negligentia descendendi quod debuerunt & potuerunt: sicut discipulus qui ex ignorantia & studendi negligentia errat, non offendit magistrum tanquam iniustus in illius doctrinam, sed tanquam negligens in studendo. Veruntamen si ignorantia fuerit procurata & affectata, etsi non debeat censeri coniuncta cum hæresi: si tantum sit ex tadio discendi: tamen si sit ex intentione errandi in rebus fidei contra ecclesiam Romanam, non excusatur ab hæresi: quia talis intentio tantum est in eo qui ecclesie Romanæ definitionem ideo ignorare vult, quod eandem in dictis rebus falli posse putet. Quod quidem sufficit ad hæresim, etiamsi quis nullum alium errorem habeat contra specialem ecclesie definitionem: quoniam ea ratione tollit sibi principium correctionis, dependens ex eiusdem ecclesie auctoritate.

De dubitatione quæ mediã est inter scientiam & ignorantiam, habetur in cap. 1. De hæreticis: quod dubius in fide infidelis sit. Id autem intelligendum est cum distinctione. Nam dubitatio quædam est habens animi pertinaciam, qua quis scienter aduertenterque dubitat in ijs quæ nouit esse de fide Catholica, vt, An sit vita æterna? contra illum symboli articulum, Credo vitam æternam: talisque dubitatio inducit hæresim. Quædam vero est quæ procedit à scrupulo conscientie, aut à primis motibus, quibus dubitans non consentit, sed resistit auerfendo quidquid est contrarium fidei traditæ ab ecclesia Romana, cui optat se in omnibus conformare: & talis dubitatio non inducit hæresim, cum sit potius pœnã quam culpa (quandoquidem contra voluntatem contingit) immo sit materia meriti iustæ, qui se firmans in recta fide, talibus motibus resistit, perinde ac que is qui inuitus patitur prauas cogitationes, ex cap. Sed pensandum est, Distinct. 6. Signum moraliter certissimum quod dubitatio tantum sit huius posterioris generis. Bannes ex Cano refert, quod quis in ipso conflictu magna molestia afficiatur, tanquam odio habes errorem, & diligens veritatem. Atque hoc quod de dubitatione dicitur, similiter intelligendum est de cohibitione assensus, qua quis vitatur circa ea quæ nouit esse de fide: si enim vitatur deliberate, quia renuit assentiri veritati, quæ scit esse Catholicam, hæreticus est: non item si ea vitatur ex scrupulo vel alio motu quem inuitus patitur.

QVÆSTIO III.

Quisnam censendus sit hæreticus.

HÆRETICUS sicut & hæresis dicitur dupliciter: vno improprie & materialiter de eo, qui quomodocumque tenet errorem fidei Catholice contrarium: altero modo proprie & formaliter de eo solo, qui vere habet hæresim superius definitam. Ita vt is hæreticus proprie sit, qui semel Christi fidem professus est, & nihilominus sub nomine Christiano resistit doctrinæ Christi, ab aliqua eius parte recedendo pertinaciter. Atque si talis aliquis nouam hæresim excogitauerit, aut multorum hæreticorum princeps & antesignanus fuerit, hæresiarcha dicitur: cap. Quæ aliorum 24. quæst. 3. vt Arius, Lutherus, Caluinus

& eius.

& eiusmodi alij. Colliguntur vero, quædam ex ea definitione.

Primum est illud, quod Alphonsus à Castro adfert in lib. 1. de iusta hæreticorum punitione cap. 8. Catechumenum plene instructum in fide Catholica, & postea ab ea pertinaciter recedentem, merito esse hæreticum. dicendum: quia hæresim habet etiam si non subiciatur pœnis & iudicio ecclesiæ, nondum tinctus Baptismo. Nihil est autem, quod in eo immoremur, utpote remoto à praxi nobis proposita.

Secundum, de quo in præcedenti dubit. 2. idem author: Baptizatum in infantia, postea inter Turcas aut hæreticos aliove infidelis educatum in eorum perfidia, non esse dicendum hæreticum: etiam si quando peruenit ad usum rationis, teneat animum errorem veritati Catholicæ manifeste contrarium: nisi postquam fuerit de fide sufficienter instructus, eundem errorem pertinaciter retineat. Ratio est: quia ignorantia talem excusat à pertinacia requisita ad hæresim. Deinde quia ad hæresim committendam, non sufficit accepisse virtutem fidei in baptismo, sicut neque ad credendum: sed adhuc requiritur fuisse à Doctore sufficienter instructum de rebus fidei, iuxta illud ad Rom. 10. Quomodo credent ei quem non audierunt? Vide antecedentia, num. 16.

Tertium est: Eum non esse hæreticum dicendum, qui non ex animi sententia, sed metu & aliquo modo coactus, atque iniustus profertur fidem hæreticam, vel hæreticorum articulis subscribit. Quod absolute verum est quoad forum conscientia: quoad forum exterum vero, tunc solum, cum talis probare potest se id fecisse coactum & non sponte, 15. quæst. 6. cit. Quamquam eiusmodi siue professio siue subscriptio metu vel iniuste facta graue peccatum est, ut ibidem glossa annotat ad verbum Erroris: & patet ex dictis in præced. cap. 2.

Quartum est, de quo adhuc Alphonsus à Castro in sequentibus dubit. 4. Eos non esse dicendos proprie hæreticos, qui dictis alicuius particularis hominis ira firmiter credunt, ac credent articulis fidei. Nam hoc dupliciter contingere potest: vno modo, ut quis propterea taliter credat, quod putet illum alium nihil velle certo affirmare, nisi quod certo est fidei dogma: qua ratione tantum abest, ut credere sit hæreticum: quin potius sit pium, præsertim in inferioribus, rudibus & inruditis, qui dictis suorum pastorum & piorum ac eruditorum Theologorum, eo modo credunt. Altero modo contingere potest, ut quis credat, vel paratus sit credere alicuius dictis siue dogma fidei contineant siue non: perinde ac crederet ipsis rebus fidei: qua ratione credere, non est quidem hæreticum proprie: est tamen temerarium & magnæ leuitatis, iuxta illud Ecclesiastici 19. Qui cito credit, leuis est corde. Ecce fere solent suis hæresiar-chis credere illi qui ab eis seducuntur, peccantes contra fidem per excessum, credulitatemve nimiam prouocentem ex leuitate cordis.

Similiter potest bisariam contingere, ut aliquis illud quod non est de fide, perinde certo credat ac si esset dogma aliquod fidei: vno modo, ex affectu aliquo pio & bono, quem in se sentit: ut si quis ex affectu pietatis erga beatam Virginem certo eam conceptam esse sine peccato originali crederet, perinde ac dogma aliquod fidei, quamuis sciat non esse dogma fidei: sicque credere non est hæreticum sed potius pium. Altero modo ex errore, quo credit illud vere esse dogma fidei quod vere non est: sicque vitium est nimie credulitatis, contrarium fidei per excessum, non autem hæresis: ut si quis ira credat B. Virginem esse conceptam sine peccato originali, ut credat quoque hæreticos esse eos qui contra sentiunt, tanquam negantes dogma fidei, mortaliter peccat nimia credulitate, quæ si manifestata sit externo signo, in excommunicationem quoque incurrit per Extrauag. communem Graue nimis, De reliquiis & veneratione Sanctorum: innouatam in Concilio Trident. sess. quinta in decreto De peccato originali, §. ultimo: & à Pio quinto in bulla quæ incipit, Super specula, edita anno Domini

1570.

QUESTIO IV.

Quomodo distinguantur propositiones hæreticæ, non Catholicæ, erroneæ, suspectæ de hæresi, & aliæ similis notæ, propositiones.

Quia nonnullæ propositiones quæ non sunt hæreticæ, aliquam similitudinem gerunt hæreticarum, ad harum distinctionem ab illis, breuiter docendum est, quid quæque earum sit.

Propositio igitur hæretica ut mente formatur, coincidit cum hæresi superius explicata: ut vero formatur voce, vel scripto, tantum est signum hæreseos; eam in mente latentem, exterius enuncians. Propositio vero non Catholica, est quæ fidei Catholicæ auersatur, à quocumque profertur, ita ut materialiter nihil differat ab hæretica.

Propositio erronea (ut & sequentes fere omnes) accipi potest: tum generaliter, ut sit quid superius hæretica, & alijs similis notæ: tum specialiter, siue ut species ab hæresi & alijs similibus constituta. Quæ tunc habet gradus, ut tradit Canus in lib. 12. de locis Theolog. cap. 10. quorum primum tenent propositiones repugnantes quidem veritati Catholicæ: non tamen pertinenti ad fidem. Vbi aduerte duplices esse veritates Catholicas, seu quæ ab vniuersali Ecclesia tenentur: quasdam spectantes ad fidem, quibus sublatis fidem ipsi necesse sit: ut Deum trinum esse & vnum, hisque opponitur hæresis; quasdam vero, quibus sublatis infirmatur quidem fides, sed non perit omnino: ut Religiosos posse medicare, nec obligari victum labore manuum quærere: & propositiones talibus oppositæ, dicuntur erroneæ. In secundo gradu sunt ex propositionibus quæ manifeste repugnant illis; quas Doctores communiter dicunt esse diuinitus reuelatas, etiam si non sint expresse ab ecclesia definitæ: quo modo erronea censeri potest propositio. Quod B. Virgo sit concepta in peccato originali: errore scilicet Theologico, ut Doctorem quemdam appellare voluisse Alphonsus à Castro meminit in lib. 1. de iusta hæ. etc. punitione cap. 3. In tertio gradu censentur esse propositiones eæ, quæ etsi non sint aperte contrariæ veritati Catholicæ, à doctis tamen probabiliter putantur esse contrariæ: ut quod ignis in inferni non sit verus ignis, sed metaphoricus.

Propositio suspecta de hæresi est, quæ cum habere possit vnum sensum Catholicum, & alterum hæreticum, ratione personæ à qua profertur, hæretica censetur, ut hæc, Pater est maior filio si profertur ab Ariano, qui filium non tantum ut hominem, sed etiam ut Deum, Patre minore esse credit: quod hæreticum est.

Propositio sapiens hæresim est, in qua sagaci quasi odoratu virorum prudentum, præsertim Theologorum peritorum, aliquid rectæ fidei contrarium includi deprehenditur: ut in hac Caluinistarum, Ridiculum est gestare per viccos Sacramentum Eucharistiæ in supplicationibus: in qua sagax Theologus subolsacit latere hæresim: quod Christus non sit reipsa in Eucharistia. Videri potest Canus loco citato.

Propositio temeraria specialiter sumpta in materia fidei, est quæ de spectantibus ad fidem aliquid enunciat, quod nulla ratione, nullaque autoritate probari potest: quales sunt hæc. Dies iudicii erit infra annum. Ioannes Euangelista fuit sanctificatus in matris utero: & id genus alia. Attamen ut in cit. cap. 3. monet Alphonsus, ab hac temeritatis nota liberatur propositio, quæ quamuis autoritate & ratione careat; habet tamen aliquam verisimilitudinem; præsertim si ex illius assertione aliquid utilitatis oriri potest: ut ex multis enunciandibus quæ vniuersi contemplatiui verosimiliter imaginantur, quæque populo narratæ, optimi inde affectus suscitari possunt.

Propositio scandalosa est, quæ præbet occasionem ruerandi errandive in fide; siue hæretica sit: ut illa: Quod quilibet tyrannus potest licite à quocumque subdito occidi: damnata in Concilio Constant. sess. 15. tanquam hæretica & scandalosa: siue hæresis in ea notari non possit. Cuiusmodi sunt plurimæ in commentariis illis Erasmi colloquiis,

& in

& in Apologia Herodoti per Henricum Stephanum: quibus vel occulta Monachorum vitia perstringuntur: vel falsa profus finguntur. Sunt item enumerationes incommodorum confessionis anricularis: vel abusu qui in Ecclesiam irreperunt, aut aliorum quae fidelibus proposita, praesentant infirmis caulam tuinae: quorum aliqua sub finem citati cap. deimi commemorat Canus.

56. Propositio male sonans, & piarum aurium offensiva, illa est, quae quamvis nihil contineat fidei manifeste contrarium, continet tamen aliquid quod per aures merito offendere possit. De qua plenus in eodem cap. 10. Canus; admonens hanc non esse spectandam ex vulgi & plebeculae auribus, cuius iudicium crassum est, sed ex auribus viri periti, prudentis ac Theologi: in exemplumque adferens tum hanc, Quod graduatones & magisteria vniuersitatum sint vana gentilitate introducta: & tantum profint quantum diabolus: tum alias à Concilio Constant. notatas, in quibus recensendis nihil est cur immoremur.

Propositio schismatica & seditiosa est, quae vniionem membrorum Ecclesiae, aut vniuersaliter aut particulariter quomolibet tollit. Quales sunt haec. Papa non est superior Episcopo, nec Episcopus simplici Sacerdote, Malo Praelato non est obediendum, & alia similes.

Propositio demum iniuriosa est, quae alicui fidelium statui, vel alicui iustri personae detrahit: quales sunt haec: Omnes de ordine Mendicantium sunt haeretici. Papa est Antichristus, Cardinales sunt ministri Antichristi, & aliae quas notatas à Concilio Constant. commemorat Alphonsus à Castro sub finem citati cap. tertij. Vbi & admonet hasce memoratas propositionum species non esse ita distinctas, quin coincident: vnaque & eadem propositio possit simul esse haeretica, scandalosa, temeraria, schismatica & iniuriosa: vt illa Ioann. Wiclef. Religiosi viuentes in religionibus priuatis, non sunt de religione Christiana. Haeretica enim est tanquam contraria vniuersalis ecclesiae definitioni: scandalosa vero, quia professis suadet vt vota Deo nuncupata violent. Temeraria, quia nulla profus ratione aut autoritate fulcitur. Schismatica, quia Ecclesiam vnitatem violat separando ab ea Religiosos; & denique iniuriosa, quia detrahit statui religioso.

QVÆSTIO

Quot & quae sint poenae haeticorum.

Huius & sequentis quaestionis explicatio eo pertinet, vt ad illius peculiare odium & detestationem, pateat quam enorme, quamque perniciosum sit crimen haereseos.

57. Praenotandum est autem sex haeticorum gradus distinguui. Primus est eorum, qui animo tantum sunt haeretici, nec vllum externum signum haereseos ediderunt. Secundus eorum qui haesim animo conceptam, opere quidem externo prodiderunt, sed clam & occulte tantum. Tertius eorum qui animo conceptam haesim palam & manifeste, opere exterius prodiderunt. Quartus eorum quorum haereseos ad Ecclesiae tribunal externumve forum delatae iam sunt, & examinatur, vel breui examinabuntur. Quintus eorum qui iam de haesi conuicti sunt; & per iudicis sententiam condemnati. Sextus eorum in quos prolata iudicis sententia, est executioni mandata. Iuxta quos sex gradus, sex sunt genera poenarum haeticis ipsis decreta, singulis singula: de quibus dicendum nobis est, & copiose tractat Thom. Sanchez loco memorato in huius cap. initio.

58. Primum igitur genus poenarum quas incurrunt qui sola mente, seu interius tantum sunt haeretici, comprehendit duas à Deo inflictas: prior est reatus peccati mortalis, & quidem grauissimi, in hac vita; posterior est aeterna damnatio, in vita futura, ex cap. Firmissime. De haetic. Quod confirmatur per illud cap. 11. ad Hebr. Sine fide impossibile est placere Deo. Non dantur ab Ecclesia inflictae, quoniam ea non iudicat de occultis, in mente latentibus omnino.

Secundi generis poenae, quas scilicet incurrunt haeretici, qui haesim animo conceptam signo quidem externo prodiderunt, sed

tantummodo occulto, sunt tres. Prima excommunicatio, per cap. Excommunicamus 1. & 2. De haetic. & Bullam contra Domini; ad exemplum scilicet D. Pauli, qui ex priori ad Timoth. cap. 1. Alexandrum & Hymenam tradidit Satanae, eo quod naufragium in fide fecissent. Secunda est, irregularitas ex cap. 2. De haetic. in 6. & ex 1. quaest. 7. per multos Canones. Tertia est, inhabilitas ad omne beneficium vel officium ecclesiasticum, ita vt haeticus non possit esse Index Ecclesiasticus, aduocatus, notarius, &c. ex eodem cap. 2. §. Haetici; & ex cap. Statutum 2. eodem titulo & libro. de quibus dicendi alias dabitur locus accommodatior.

Tertij generis poenarum: nempe earum quae ultra antedictas haereticam manifesti & aperti incurrunt ipsorum, tam in foro interiori quam in exteriori, tres sunt formae. Prima est, quod illi omnino prohibeantur consortio fidelium: id quod est quidem commune ipsis cum omnibus excommunicatis maiore excommunicatione: sed peculiare est in hoc, quod priuilegium Concilij Constantiensis (de quo in li. 1. num. 110. & tib. sequen.) non obstat quin caeteri prohibeantur cum illis conuersari; si periculum aliquod subuersionis inde immineat; cum teneantur iure naturali & diuino tale vitare: dicente Apostolo in priori ad Corinth. cap. 6. Quae conuentio lucis ad tenebras: & quae Christi ad Bellial: & ad Titum 3. Haeticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita, sciens quia peruersus est huiusmodi:] & D. Ioan. in 2. Canonica, Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non asserit, nolite eum recipere in domum: nec auei dixeritis.] Secunda forma est, quod per haesim patris manifestam, filius & qui ex filio descendunt, à potestate ipsius liberentur, & emancipentur ex cap. 2. De haetic. in 6. §. finali. Tertia est, quod illi quaelibet obligatio aut debito adstringitur tali haetico, liberetur nec amplius teneatur strictus per cap. vltimum De haetic.

Sed aduerte duplex esse debitum: vnum reale, quando quis rem aliquam debet alteri ratione mutui vel alterius contractus: & qui hoc modo debet haetico, non liberatur à debito per manifestam haesim creditoris quia praedicta liberatio à debito, est propter periculum subuersionis: quod vix imminet Catholico per realis debiti solutionem haetico faciendam. Quanquam tamen in duobus casibus à tali quoque solutione Catholicus liberatur. Prior est, quando haeticus putatur vsurus debito in perniciem ecclesiae, & Catholicorum: posterior, quando bona ipsius sunt confiscata tunc enim non illi sed fisco persoluntur. Alterum debitum dicitur personale, quale est quod vna persona debet alteri, ratione subiectionis: de quo solo sermo est in memorato cap. Ex quo habetur id ipsum debitum triplex esse, vnum fidelitatis, alterum dominij, & tertium totius obsequij.

Debitum fidelitatis vocatur fides, seu fidelitas quam quis alteri debet. Et est duplex: vnum quod existit inter dominos & ipsorum subditos, hoc est, vassallos; alterum quod inter coniuges. Prius illud in eo consistit, quod subditi seu vassalli promittunt & iurent se defensores vitam, existimationem, & fortunas eorumdem dominorum, contra quemcunque alium, qui non sit dominus ipsius. De qua re habetur cap. De forma, 22. quaest. 5. Et huiusmodi triplex est: vnum summum quod debent Marchiones, Barones, Comites & Ducis Regi: alterum medium, quod dedit Barones, Marchionibus, Comitibus & Ducibus: tertium infimum, quod alij infimi debent Baroni. A quo omni eiusmodi debito, propter domini haesim manifestam liberari vassallos, patet quoque ex cap. Nos sanctorum & ex cap. Iuratos 17. quaest. sexta.

Quod attinet ad posterius debitum fidelitatis: ab eo etiam per haesim manifestam vnus coniugis, alter coniux liberatur: non omnino, saltem ex parte. Nam coniux Catholicus ad vitandum subuersionis periculum potest coniugem haeticam deferere quoad habitationem, quamvis non possit aliud matrimonium contrahere. Id quod constitutum habetur in cap. 2. De diuortijs.

Secundum debitum, dominij inquam, est seruitus seu seruitus, quam debent serui suis dominis. Duplex autem

distin-

distinguitur seruus: vna mancipiorum, à qua per hæresim dominus manifestatur, seruus liberatur: tum iure Canonico per cap. vltimum De hæreticis: tum iure ciuili per legem 2. Cod. Ne mancipium Christianum, &c. Altera seruus est famulorum, à qua etiam pari ratione liberatur serui per hæresim dominorum, quamuis seruitium iurauerint, vt docet Alph. à Castro lib. 2. de iust. hæretic. punit. cap. 7.

Tertium debitum est obsequij: quo nomine significatur ministerium seu reuerentia, quæ exigit personalem præsentiam. A quo etiam debito liberatur superior per hæresim domini sui, auctoritate eiusdem cap. vltimi. Id quod in filijs etiam ac seruis locum habere patet: quia talibus maius quam alijs imminet à parentibus & dominis periculum subuersionis, propter auctoritatem & potestatem, qua hi in illos polleat: ac propter quotidiana exempla, quæ multum ad mutationem animi alliciunt. Cum igitur hæc ita sint, eo ipso, quo filius aut seruus patrem aut dominum hæreticum esse, sic agnoscit, vt manifeste nec per incertas tantum coniecturas id ei constet: liber est ab illius subiectione: quoad conscientiam nimirum (vt notat à Castro loco citato) quia in foro exteriori cogitur redire ad suum illum superiorē, si nequeat prodare ipsum esse hæreticum. Caterum pœnas hæcenus memoratas hæretici ipso facto, ac ita iam in conscientia incurrunt, non expectata Iudicis sententia. In quo eadem pœnæ differunt à deinceps commemorandis: talisque differentia ratio hæc reddi potest, quod pœnæ ipsæ memoratæ, vel sint de iure naturæ: ab Ecclesia tamen declaratæ: vel certe in eodem iure fundatæ: cum ipsum exigat, vt quis liberetur ab alterius conuersatione, ex qua periculum ei imminet. Deinceps vero commemorandæ, sint de iure pure positio, Superioris tantum arbitrio & voluntate constitutæ.

62. Quartum genus igitur pœnarum, est illarum quæ ipso iure quidem infliguntur: sed non possunt mandari executioni: nec reus illas persolvere tenetur ante Iudicis sententiam. Numerantur autem decem, quæ habent duos effectus ante Iudicis sententiam: vnum quinque priores, & alterum quinque posteriores. Prior effectus est, quod retrorahantur vsque ad diem commissi criminis: etiam si post mortem sententia feratur: quod est (iuxta dicta in præced. li. 13. c. 26. q. 3. propo. 4.) hæreticum postquam damnatus est à Iudice, censendum esse talibus pœnis subiecti, non tantum à die datæ in eam sententiæ: sed etiam à die quo hæreticus esse, suamque hæresim prodere cepit.

Eiusmodi pœnarum vero prima est: quod hæreticus ipso iure perdat omne beneficium & stipendium ecclesiasticum, prout habetur ex cap. Quicumque §. Hæretici, De hæret. in 6. Secunda est, quod omnia bona illius temporalia ipso iure confiscentur, ex cap. Cum secundum leges De hæret. in sexto: vbi etiam additur, non esse faciendam talis pœnæ executionem, seu bonorum occupationem, nisi sententia fuerit super crimine promulgata per personam ecclesiasticam (hoc enim crimen est mere ecclesiasticum ex cap. Vt inquisitionis De hæret. in 6.) quæ habeat ad id potestatem. De qua re videri possunt antea dicta loco memorato. Tria autem aduertere oportet. Primum est, ob hæresim maritorum, dotes vxorum Catholicarum non acquiri fisco, nisi nuper sint illis quos ante noverant hæreticos esse, ex cap. Decreuit De hæret. in 6. Alterum est hæretici hæredes qui Catholicici sunt, si pacifice possideant illius bona 40. annis post ipsius mortem, præscribere: dominiumque acquirere, ex cap. 2. De præscript. in 6. Tertium est, quod bona hæretici alienari non possint, quando sententia putatur in ipsum ferenda: nisi vel urgeat necessitas vitæ ad quotidianum victum emendum: vel ille cui alienatio fit, admoneatur de tali periculo: vel alienentur titulo tantum lucratiuo, nec oneroso: seu ita vt is qui illa accipit lucreretur neque oneretur. Videri potest explicatio primæ difficultatis annexæ ante memoratæ questionis triæ.

Tertia pœna est, quod hæret. ipso iure fiat infamis, ex cap. Excommunicamus 1. De hæret. §. Credentes: de qua plenius Alph. à Castro lib. 2. de iust. hæret. punit. cap. 9.

Valerij Par. III. Tom. 1.

Quarta est, quod hæreticus potest excommunicari etiam post mortem, vt habetur 24. quæst. 2. cap. vlt. Quod ita intelligendum est. Sæpe fit vt aliquis sit hæreticus, qui tamen ignoratur talis esse: quo cognito post mortem, ecclesia declarat ipsum excommunicatum, vt constat ex primis canonibus eiusdem questionis.

63. Posterior effectus est: quod aliquæ illius generis pœnæ, ad exceptionem valeant, id est, quod ob eas in iudicio possit excludi actio hæretici, etiam nondum à Iudice damnati de hæresi. Tales autem pœnæ sunt hæ. Prima, indignitas & inhabilitas ad beneficia ecclesiastica & officia publica, per cap. Quicumque §. Hæretici, De hæreticis in 6. De hac Alphons. in fine memorati cap. noni. Secunda, quod hæresis censetur crimen publicum, Cod. de hæret. lege Manichæos. Dicitur autem publicum crimen, de quo potest quius alium accusare, vt habetur Institutis. §. 1. De publicis iudicijs. Videri potest eodem Alphons. in eodem cap. 9. Tertia est, quod aduersus hæreticum in testem admittatur, tum excommunicatus, tum hæreticus, tum etiam confors criminis, ex cap. Si hæreticus, 2. quæst. 7. & ex cap. In fidei fauorem De hæret. in 6. Quarta est, quod in hæresi, Iudex admittatur excommunicatus, & qui tantum de facto non de iure habet iurisdictionem, ex cap. Præsidentes De hæret. in 6. Vltima est, quod in hæresi quando necessitas urgeat, procedere liceat sine strepitu. Aduocatorum, ac sine figura exterioris iudicij, ex cap. fin. De hæret. in 6.

64. Quinti generis pœnæ, hoc est, quæ locum non habent nisi post Iudicis sententiam, sunt quinque. Prima, quod hæreticus ipso iure perdat omnem iurisdictionem. Non perdit autem ipso facto, propter priuilegiū Concilij Constant. per quod prohibitio communicandi cum excommunicato, nisi sit denunciatus, aut publicus Clerici percussor est relaxata. Secunda est, quod hæreticus si ordines sacros habeat, ab illis degradetur, tradendus brachio seculari, prout habetur De hæret. cap. Excommunicamus 1. & 2. §. Damnati. Tertia est, quod hæreticus per Iudicis sententiam deponatur ab omni dignitate ecclesiastica & ciuili, ex cap. Ad abolendam De hæret. Quarta, quod hæreticus eijciatur in exilium, non tam iure canonico, quam ciuili. Cod. De hæret. lege Ariani: & lege Quicumque. Quinta est, quod hæreticus priuetur beneficio appellacionis, id est, ei interdicitur appellare, idque tam iure ciuili quam canonico, vt habetur De hæret. in 6. cap. Vt inquisitionis §. Vt que de hæresi.

65. Sexti & vltimi generis pœnæ, id est, quæ non habent locum nisi post Iudicis sententiam, & quando eadem mandatur executioni, sunt duæ: prior est perpetui carceris, de qua in cap. Excommunicamus 2. De hæreticis. §. Si qui: vbi dicitur, quod hæreticus etiam conuersus, damnatur ad perpetuos carceres: Posterior est extremi supplicij impositio iure ciuili Cod. De hæret. lege Ariani & lege Quicumque: de qua Alphons. à Castro plura in lib. 2. De iust. hæret. punitio cap. 12. & 13. & Couar. in lib. 2. variarum res. sol. cap. 10. §. vlt. Vbi ostendit merito hanc ipsam pœnam igne infligi. Arque hæc satis de pœnis hæreticorum, nisi addere velis eam quæ post mortem infligitur, vt careant ecclesiastica sepultura: ita vt ex cap. 2. De hæret. in 6. sepelientes illos, incurrant in excommunicationem; à qua non absoluantur nisi proprijs manibus eosdem extumulent: atque locus vbi sepulti fuerint, profanetur.

QVÆSTIO VI.

Quam alij intuitu hæreseos puniantur præter hæreticos ipsos.

66. **M**ulti sunt præter hæreticos, qui intuitu hæreseos incurrunt pœnas Canonicas; quæ sunt triplicis generis.

Primum, genus est earum quæ sunt omnino spirituales: vt pœna excommunicationis: quam incurrunt duodecim hominum genera: 1. credentes hæreticorum, hoc est, illi qui nullum quidem habent in particulari errorem contra fidem, tamen credunt vera esse omnia quæ aliquis hæreticus docet. 2. hæret. fautores, 3. receptatores. 4. defen-

C fores.

fores, suspecti de hæresi. Hique omnes, nisi in ea annum se purgauerint, incurrunt omnes pœnas decretas hæreticis, ex cap. Excommunicamus i. De hæret. §. Credentes. Est tamen differentia quod quatuor primi incurrant in excommunicationem referuatam in bulla cœnæ Domini, & ultimi nulli referuatam. Circa quos ultimos notandū occurrit spectum de hæresi dici, & quasi hæreticū damnari, cum qui ab illo cuius interest vocatus, vt de fide responderet, comparere subterfugerit vel se cum cōtumacia absentarit, eaq; de causa excommunicatus est, & per annū animo pertinaci sententiā excommunicationis sustinuit. Id quod habetur ex cap. Excommunicamus i. §. Qui autem De hæreticis. Sexto loco numerantur legentes libros hæreticorum. Septimo, habentes seu tenentes eosdem libros. Octauo, imprimentes. Nono, defendentes eos aperte vel occulte quouis prætextu. Decimo, sepelientes hæreticos & eorum fautores ac defensores. Ex quibus quatuor priores incurrunt ij excommunicationem referuatam in Bulla Cœnæ Domini: postremi non: sed tantum in iure communi cap. De hæret. in 6.

Vndecimo, Inquisitores & eorum substituti, ac vicem gerentes, qui sinistre iudicant de hæreticis ex amore vel odio, vel spe lucri, hoc est, qui procedunt contra innocentes, & nolunt procedere contra nocentes; ipso facto incurrunt excommunicationem referuatam Summo Pontifici, non tamen in Bulla Cœnæ Domini: sed in Clericis, prima §. Verum, De hæret. Episcopi vero qui id faciunt non incurrunt in excommunicationem: sed sunt per triennium suspensi, eo eodem §. Verum. Diligētia autem quam hi adhibere debent in expandis hæreticis à suis Diocesis traditur, in cap. Excommunicamus primo §. Adiciamus. De hæret. Duodecimo, domini temporales, magistratus civiles, & potestates secularis, duces, Marchiones, per cap. Vnquisitionis, in excommunicationem maiorem, nulli tamen referuatam, incurrunt. tum ipsi, tum ministri ipsorum qua hæreticos iuuant aliquo ex his modis. Primus est, si requisiti ab Inquisitoribus circa curam, custodiam, & inquisitionem hæreticorum, non obediunt. Secundus, si requisiti ab Inquisitoribus vt hæreticos in certum & à se designatum carcerem intrudant, delectent exequi. Tertius, si aliquem talem ex carcere liberent absque facultate Inquisitorum. Quartus, si de hæresi crimine, quod est mere ecclesiasticum, cognoscant vel iudicent. Quintus, si post traditionem hæreticorum factam brachio seculari, sententiam non mandent executioni, pœnam debitam infligendo. Sextus si hæreticorum processus aut sententiam contra illos prolatam, impediunt. Vltimus est, si opponunt se Inquisitoribus in aliquo actu circa hæreticos.

67. Secundum genus pœnarum, cōtinet eas quæ non sunt omnino spirituales, sed quasi temporales, quas intuitu hæreseos incurrunt quatuor potissimum personarum genera. Primum est, quod vt hæretici, hæreticorum fautores, receptatores, & defensores: sic filii ipsorum vsque ad secundam generationem sunt inhabiles ad omnia beneficia Ecclesiastica: sique eis conferantur, collatio sit nulla, ex cap. Quicumque §. Hæretici, De hæreticis in 6. Id quod ex instituto declarabitur in sequenti lib. 30. tract. 2. vbi de ipsis beneficiis agendum erit pro ratione iudicandi de peccatis Clericorum. Secundum est, quod qui susceperunt dignitates, personatus, vel alia beneficia Ecclesiastica ad preces hæreticorum, sint eis priuati: sique id scienter fecerunt: ad alia in posterum non admittantur beneficia, ex eodem cap. Quicumque §. Ad hæc. Tertium est, quod filii (etiam Catholici) hæreticorum excludantur bonis paternis quando fisco sunt acquisita, ex cap. Vergetis, De hæret. Quartum est, quod vxor Catholica quæ scienter cum marito hæretico contraxit, priuetur dote quæ fisco acquiritur: ex cap. Decreuit, De hæret. in 6.

68. Tertium genus pœnarum est illarum, quas criminosus non incurrit quidem ipso facto: istamen ob suum crimen dignus est, cui tales infligantur: quo modo digni sunt excommunicatione, excommunicarique debent sex genera personarum. In quorum primo sunt laici qui disputant

de fide cum hæreticis ex cap. Quicumque §. Inhibemus, De hæret. in 6.

In secundo sunt illi, qui non deserunt hæreticos Iudicibus ecclesiasticis. Inquisitoribus inquam, vel Episcopis, nec testantur aduersus illos, ex cap. Excommunicamus i. §. Credentes, De hæret. Id enim genus est quoddam fauoris aut defensionis. In tribus tamen casibus congruenter doctrinam quam D. Thomas 2. quæst. 33. art. 7. habet de correctione fraterna, censi quis potest non teneri denunciare hæreticum. Primus est, quando credit ipsum non esse pertinacem in errore, vt si sit rudis persona vel idiota; tunc enim satis est ipsum admonere, quod sit in errore; sique se corrigat bene quidem: in minus iam redditur pertinax, & fit hæreticus, ac proinde est deferendus. Secundus est, quando facit aliquid actum externum hæreticum ex timore potius, quam ex errore: vt accidit Catholicis Inter hæreticos degentibus, cum eorum conciones aduent, carnes comedunt, &c. Tertius est, quando sperat sua ad monitione, illum deseraturum hæresim.

In tertio genere sunt Clerici, qui aliquid testamento legant hæretico, ex cap. 5. & 6. De hæret. In quarto sunt Clerici qui administrant sacramenta hæreticis vel fautoribus ipsorum, ex cap. Excommunicamus i. §. Sane, De hæret. In quinto sunt illi qui eos tradunt Ecclesiasticæ sepulturae & oblationes eorum percipiunt, de quo ibidem. In sexto genere sunt qui communicant cum hæreticis in sacramentis, id est, qui percipiunt ab illis sacramenta: quando scilicet ea administrant more hæretico: tunc enim moriendum potius est quā suscipere, cum id sit participare in eo quod auersatur oditque Deus, iuxta cap. Sic populus, & duobus sequentibus i. quæst. 1. Secus vero si administrant sacramenta more Catholicorum. Nam secundum priuilegium Concilij Constantiensis licet ab eis Sacramēta suscipere, quandiu non fuerint denunciati nominatim.

QVÆSTIO VII

Num hæretici respicientes sint recipiendi, & quo modo recipi debeant.

69. **Q**uemadmodum Deus nulli claudit viscera misericordiae, sed omnibus aperit, iuxta illud Ierem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me & suscipiam te;] & illud Luc. 19. Filius hominis venit querere & saluum facere quod perierat] & illud 1. ad Tim. 2. Vult omnes saluos fieri (quod etiam indicant parabola Luc. 15. De oie perdita & quaesita à bono pastore: & de prodigo amantem à patre recepto) ita Ecclesia sponsa Christi ei se conformans, nulli peccatori, ne quidem hæretico gremium claudit, sed obuiis ipsum vnus recipit. Cumque possit recipere dupliciter: vno modo ad salutem animæ: altero modo ad salutem tam corporis quam animæ: priore modo omnes hæreticos vere respicientes suscipit: quia eis nunquam denegat sacramenta Ecclesiastica, ex cap. Super eo, De hæret. in 6. Posteriore autem modo, non debet semper suscipere, cum talis susceptio nonnunquam possit in perniciem communem cedere.

70. Modus autem quo recipiendi, sunt hæretici duplex est: alter concernens omnes fideles: vt ipsi nunquam illis exprobrent suas hæreses, aut alia huiusmodi labe eos aspergant, iuxta illud Leuit. decimo nono. Si advena apud vos moratus fuerit, non exprobrebit ei.] Alter concernens Iudices Ecclesiasticos, quibus incumbit hæreticos respicientes recipere. Qui adhuc est duplex, vnus in foro exteriori, magna ex parte pendens ex ipsorum recipiantium, id est, Episcoporum vel Inquisitorum arbitrio. De quo videri possunt Alphonsi. Aluares in 2. thesauro Christianæ religionis cap. 53. & Alphonsi à Castro in lib. primo. De iusta hæret. punitione cap. 24. Alter qui in foro interiori seruatur à Confessariis facultatem habentibus recipiendi hæreticos. Et consistit in quatuor.

71. Primum enim hæreticus respiciens ante omnia abiurare debet suam hæresim, iuxta cap. Si qui voluerit & cap. Saluberrimum i. quæst. 7. Quæ abiuratio debet duo continere:

tinere: alterum detestationem & anathematizationem sui erroris iuramento firmatam: alterum, promissionem, iuramento etiam firmatam, non relabendi in hæresim: sed retinendi illibate fidem Catholicam iuxta formam abiurationis quæ habetur 1. quæst. 7. cap. Quoties 1. in quo etiam si videatur sermo esse tantum de Episcopis, à doctoribus tamen ad alios hæreticos extenditur, congruenter cap. Ego Berengarius De consecr. distinct. 2. fit vero talis abiuratio: tum vt hæretici ostendant se sincere, non autem fictè redire ad Ecclesiam: tum etiam ne ipsi facile relabantur.

Secundo facta abiuratione hæreticus debet prius absolui ab excommunicatione ob hæresim incurta, quam sacramentaliter ab ipsa hæresi, & ab alijs peccatis absoluitur quia excommunicatione impediuntur ab absolutio- nis sacramentalis, prout expositum est in fine præced. lib. 6. Debet tertio absolutio ipsa ab excommunicatione dari, quantum fieri potest secundum formam à iure præscriptam. Debet demum eidem hæretico imponi poenitentia & satisfactio, & simul iniungi alia nonnulla. Vide antedicta in libro nono cap. 4. Cæterum hæreticus absolutus ab excommunicatione, hæresi, & peccatis, manet adhuc subiectus alijs poenis Ecclesiasticis: nempe irregularitati & inhabilitati ad officia & beneficia Ecclesiastica. Unde si vult ab his liberari, debet petere dispensationem à Summo Pontifice: vel ab alio cui ille dispensandi potestatem commiserit.

C A P. V.

De Apostasia à fide.

S U M M A R I V M.

- 72 Definitio Apostasie, & quomodo hæc ab hæresi differat.
- 73 Apostata à fide subiicitur ijsdem poenis quibus hæreticus.
- 74 Præter Apostasiam à fide constituitur Apostasia ab ordine, & Apostasia à religione, cum quibus communicans in nomine non communicat in aliqua generica ratione.

DE Apostasia à fide mentio habetur 2. quæstion. 7. cap. Non potest & 11. quæst. 3. cap. Iulianus & 26. quæst. 7. cap. Non obseruetis & in Gregorij Decretalib. habetur titulus, De Apostatis, v. & in Iustiniano Codice: agunturque de ea D. Thomas & interpretes ipsius 2. 2. quæst. 12. ac Summularii in verbo Apostasia. Definiri autem potest, error hominis Christiani ex toto contrarius fidei Catho- licæ.

In qua definitione pars illa, *ex toto*, Apostasiam ab hæresi (cui cæteræ conveniunt) distinguit: quæ distinctio an essentialis sit, duas diuersas species constituens: an tantum accidentalis, vt solummodo sit penes maius & minus: sicut rapina partis & rapina bonorum omnium; aliqua controuersia est: quam disputant Bannes ad art. 1. citata quæst. 12. & Gregorius à Valen. disp. 1. quæst. 11. puncto 1. ac Thomas Sanchez in opere morali libr. 2. cap. 7. num. 16. & 17. Sed nobis sufficit aduertere quod idem Gregorius notat; extra controuersiam esse debere, quod Apostasia moraliter loquendo, adeo ab hæresi differat ut necessario sit in confessione declaranda: non solum quia intra eandem speciem multo grauior est, quam hæresis: sed etiam quia ordinarie includit aliquam aliam infidelitatis speciem: nempe Iudaismum, aut paganismum, ad quem Apostata se conuertit. Nam duo in Apostasia notantur: vnum est quod Apostata penitus recedat à fide: alterum quod conuertatur ad aliquam sectam superstitiosam: quorum illud est essentialis Apostasie, cum absq; eo nec esse nec concipi possit; hoc vero accidentale tantum, cum possit aliquis fidem quam professus est omnino deseruisse, absque eo quod conuertatur ad sectam superstitiosam: quod ipse quoque Gregorius annotat in seq. q. 12. punct. 1.

Cæterum eadem poenæ sunt decretæ Apostatis, quæ hæreticis, vt communiter notant Summularii in verbo Apostasia: & patet ex cap. Contra Christianos De hæretic. in 6. veruntamen cum triplex sit Apostata: vnus mente

tantum & interior: alter exterior tantum & factio: tertius interior & exterior simul: sicut de hæretico dictum est, solus Apostata tertij generis incurrit tales poenas, etiam si Ecclesia ex fictione iuris & presumptione, possit procedere contra Apostatas secundi generis, nisi se de eiusmodi crimine purgauerint.

Præter hanc Apostasie speciem duæ aliæ ponuntur: vna ab ordine, altera à religione, seu statu religioso: ponuntur inquam non quidem habita ratione communionis in aliquo genere, cum istæ non sint, vt illa species infidelitatis, sed habita ratione vocis. Dicitur enim Apostata ab *apostata*, quod est retrocedere: atque vt ille qui primo fidelis fuit, recedens à fide ad paganismum vel Iudaismum, Apostata dicitur: sic etiam dicitur ille qui cum sit initiatus sacro ordine, ab eiusdem ordinis statu, autoritate propria recedit ad vitam omnino laicalem: vel ducendo vxorem vel assumendo statum repugnantem statui Clericali, vt censetur status militaris. Dicitur item ille qui à Religione quam solemniter vouit, recedit autoritate propria, ad vitam sæcularem. De quibus differere non est huius loci licet Bannes 2. 2. quæst. 12. art. 1. eorum explicationem, explicationi eius de qua differimus coniungere voluerit: doctrinam notatu dignam adferens.

T R A C T A T V S II.

De spe & ei contrariis.

SPES fidei proxime subiungimus, eam charitati antepponentes ordine naturæ, quo prior est, cum possit sicut fides sine charitate esse, non item charitas sine ea: Ordine vero dignitatis eam præponentes cæteris, quas ad primum Decalogi præceptum pertinere diximus: quoniam est vna ex virtutibus Theologicis, omnium præstantissimis. Principio autem notandum est, nomen spei primo impositum esse ad significandam affectionem appetitus sentientis; ita affinem amoris & desiderio, vt cum ille sit absolute inclinatio in bonum, & hoc inclinatio in bonum absens facile: spes in inclinatio in bonum absens difficile: quod tamen obtineri possit. Non enim speramus bonum præsens, sed amamus: nec item speramus bonum facile absens, sed desideramus: & bonum impossibile non pertinet ad voluntatem.

Ex ea vero acceptione id ipsum spei nomen translatum est ad eam de qua hic agere institimus Theologicam virtutem, non sine ratione: quia vt spes appetitus sentientis, requirit primo, bonum sensibile apprehensum: secundo, bonum absens: tertio, difficile: quarto, possibile: quinto, vt appetitus ipse sentiens, quodam animi vigore, & impulsu feratur ad tale bonum consequendum, ex D. Thom. 1. 2. quæst. 25. art. 1. sic etiam proportione quadam spes quæ virtus est Theologica idem requirit. Nam fertur in bonum spirituale & æternum; quod est Deus vitæque æterna, per fidem apprehensum: illudque tum absens, tum etiam difficile (quendoquidem arduum est consequi vitam æternam) possibile tamen: ita enim æterna potest obtineri ex Dei gratia & misericordia, nostra cooperatione interueniente per bona opera: ac demum est cum quodam animi vigore, & impulsu. De ea autem sufficere ad nostrum institutum explicare tum istius definitionem & præceptum: tum vitia opposita: quæ sunt desperatio illi opposita per defectum: & presumptio eidem opposita per excessum.

C A P. VI.

De definitione & præcepto spei.

S U M M A R I V M.

- 75 Definitio spei cum explicatione.
- 76 Spei comparatio cum fide, & cum charitate.
- 77 Dari præceptum diuinum de spe, quod est affirmatiuum de se, & includit negatiuum.
- 78 Vt affirmatiuum est, pro quo tempore obliget.